

1 Kaj dejansko pomeni pravni izraz „starševska odgovornost“? Kakšne so pravice in obveznosti nosilca starševske odgovornosti?

Z zakonom o reformi razmerja med starši in otroki (zakon št. 219/2012) in z zakonodajno uredbo št. 154/2013, katere določbe so se začele uporabljati 7. februarja 2014, se je v italijanskem pravu pojem „starševske avtoritete“ (*potestà genitoriale*) nadomestil s pojmom „starševske odgovornosti“ (*responsabilità genitoriale*).

Starševska odgovornost je dolžnost vzdrževati, vzgajati in izobraževati otroke ter jim zagotavljati moralno podporo, pri čemer se upoštevajo njihove sposobnosti, nagnjenja in prizadevanja.

Otroci imajo tudi pravico, da vzdržujejo uravnoteženo in stalno zvezo z obema staršema, da vsak od staršev zanje skrbi, jih vzgaja, izobražuje in jim zagotavlja moralno podporo ter da ohranjajo pomembne stike s predniki in sorodniki vsakega od staršev.

Tudi otroci imajo dolžnosti: spoštovati morajo starše in prispevati k vzdrževanju družine, dokler v njej živijo.

2 Kdo je ponavadi nosilec starševske odgovornosti do otroka?

Starševska odgovornost nastane na podlagi zakona, če sta starša med seboj sklenila zakonsko zvezo. V takem primeru imata oba starša starševsko odgovornost do svojih otrok.

Če starša med seboj nista sklenila zakonske zveze, ima starševsko odgovornost starš, ki je otroka priznal. Če otroka priznata oba starša, imata in izvršujeta starševsko odgovornost do otroka oba, kot če bi sklenila zakonsko zvezo. Če starša med seboj nista sklenila zakonske zveze in otroka nista priznala hkrati, poznejše priznanje ni mogoče brez privolitve starša, ki je otroka že priznal.

Starša svojo starševsko odgovornost izvajata na podlagi medsebojnega dogovora, pri čemer upoštevata sposobnosti, nagnjenja in prizadevanja otroka.

Starša se morata zlasti sporazumeti o otrokovem običajnem prebivališču.

3 Ali je mogoče za izvrševanje starševske odgovornosti določiti drugo osebo, če starši tega nočejo ali ne želijo?

Če otroku začasno ni na voljo ustrezno družinsko okolje, se uredi, da zanj skrbi rejniška družina.

Če starša ne izkazujejo zadostne sposobnosti, da bi skrbela za vzgojo otrok, če sta na primer izredno konfliktna, sodišča varstvo in vzgojo otroka pogosto dodelijo socialni službi v kraju prebivališča družine. To običajno pomeni omejitev izvrševanja starševske odgovornosti: odločitve glede otrokovega zdravja, izobraževanja in vzgoje običajno prevzame socialna služba v kraju prebivališča družine. V takih primerih otrok še naprej živi s svojimi starši ali z enim od njiju. V najhujših primerih pa sodišče odredi odvzem otroka iz družinskega okolja.

Če starš krši ali zanemara svoje dolžnosti ali zlorablja s tem povezane pristojnosti in to povzroči resno škodo otroku, lahko sodišče odredi odvzem starševske odgovornosti takemu staršu.

Če sta oba starša pokojna ali če jima je bila odvzeta starševska odgovornost ali če te iz katerega koli razloga ne moreta izvrševati, se imenuje skrbnik.

Skrbnik skrbi za otroka, ga zastopa v vseh civilnih postopkih in upravlja njegovo premoženje.

Civilni zakonik tudi določa, da lahko sodišče imenuje posebnega skrbnika, kadar oba starša ne zmoreta ali nočeta (ali kadar starš, ki sam izvršuje starševsko odgovornost, ne zmore ali noče) opraviti enega ali več dejanj v interesu otroka, ki ne spadajo v okvir vsakodnevnih obveznosti. V takem primeru ima posebni skrbnik pravico opraviti navedena posebna dejanja.

4 Kako se ureja vprašanje starševske odgovornosti, če se starša razvežeta ali razideta?

Starševska odgovornost obeh staršev se ne konča po prenehanju življenjske skupnosti, razvezi zakonske zveze, prenehanju njenih civilnih učinkov, njeni razveljavitvi ali ničnosti.

Običajna oblika varstva in vzgoje otroka, s katero se zagotavlja sostarševstvo, je skupno varstvo in vzgoja otroka, pri katerem oba starša izvršujeta starševsko odgovornost.

Najpomembnejše odločitve glede otroka, ki se nanašajo na izobraževanje, vzgojo, zdravje in izbiro običajnega prebivališča otroka, sprejemata starša skupaj in v otrokovo korist, pri čemer upoštevata njegove sposobnosti, naravna nagnjenja in prizadevanja; nasprotno pa velja, da lahko starša glede vsakodnevnih vprašanj svojo starševsko odgovornost izvršujeta tudi ločeno (člen 337-ter civilnega zakonika).

Skupno varstvo in vzgoja otroka ne pomeni nujno, da otrok z vsakim od staršev preživlja enako veliko časa. Običajno se v odločbi o prenehanju življenjske skupnosti ali razvezi zakonske zveze opredeli starš, pri katerem bo otrok stalno živel, in pogoji, pod katerimi lahko starš, pri katerem otrok ne bo živel, preživlja čas z otrokom. Čas, ki ga otrok preživlja z vsakim od staršev, se lahko razdeli tudi enakovredno, če starša živita v bližini in imata podoben življenjski slog, vendar taka ureditev ne sme škodljivo vplivati na otrokovo socialno ali šolsko življenje.

Če pa skupno varstvo in vzgoja otroka ni v otrokovo korist, lahko sodnik z obrazloženo odločbo izključno varstvo in vzgojo otroka dodeli enemu od staršev (člen 337c civilnega zakonika).

Najpogostejši primeri, v katerih se izključno varstvo in vzgoja otroka dodeli enemu od staršev, so: 1. če eden od staršev pomeni tveganje za fizično in psihološko dobrobit otroka (nasilni starš, starš z obsežno kazensko evidenco, starš, ki je odvisen od prepovedanih drog ali alkoholik); 2. če starš ni sposoben otroku zagotoviti moralne in materialne podpore ali če za otroka ni pokazal nobenega zanimanja; 3. če eden od staršev pred otrokom omalovažuje drugega starša; 4. če je med staršema toliko sovražnosti, da bi to lahko škodovalo otrokovemu duševnemu ravnotežju in psihološkemu razvoju.

V primeru izključnega varstva in vzgoje otroka starševsko odgovornost izvršuje le starš s to pravico, vendar morata vse najpomembnejše odločitve v zvezi z otrokom sprejemati oba starša, razen če ni določeno drugače zaradi posebno resnih okoliščin, na primer nasilnega vedenja ali zlorabe (člen 337c civilnega zakonika).

Starš, ki ne izvršuje starševske odgovornosti, ima pravico in dolžnost spremljati izobraževanje, vzgojo in življenjske razmere otroka (zadnji odstavek člena 316).

5 Katere formalnosti morata starša spoštovati pri sklenitvi sporazuma o starševski odgovornosti, da je ta sporazum pravno zavezujoč?

Sporazum staršev o izvrševanju starševske odgovornosti po prenehanju življenjske skupnosti se mora predložiti krajevno pristojnemu sodišču, ki nato presodi, ali sporazum zagotavlja pravice in dobrobit otrok; če jih, sodišče sporazum odobri.

Če želita zakonca z mladoletnimi otroki prenehati življenjsko skupnost ali se želita razvezati in se sporazumeta glede varstva in vzgoje otrok ter izvrševanja starševske odgovornosti, lahko izbirata med dvema rešitvama:

(a) pri sodišču lahko vložita skupno vlogo za odobritev sporazuma;

(b) uporabita lahko pogajanja ob pomoči odvetnika (člen 6 zakonodajne uredbe št. 132/2014): to je dogovor, na podlagi katerega se stranki sporazumeta, da bosta v dobri veri in pošteno sodelovali s ciljem mirne rešitve spora, povezanega s prenehanjem življenjske skupnosti ter varstvom in vzgojo otrok.

Če obstajajo mladoletni otroci (pa tudi odrasli otroci, ki so brez sposobnosti ali s hudo invalidnostjo ali ki ekonomsko niso samostojni), je treba dogovor, sklenjen na podlagi pomoči pri pogajanjih, v desetih dneh poslati javnemu tožilcu pri pristojnem sodišču, ki potrdi dogovor, če meni, da je ta v korist otrok. Če pa javni tožilec meni, da dogovor ni v otrokovo korist, ga v petih dneh posreduje predsedniku sodišča, ki takoj določi datum naroka za udeležbo strank (ta se mora opraviti v 30 dneh).

Ko je dogovor potrjen, ima enako veljavo kot odredbe sodišča, izdane v zvezi s prenehanjem življenjske skupnosti ali razvezo zakonske zveze.

Če starša nista sklenila zakonske zveze, je mogoča le prva rešitev (tj. dogovor, ki ga odobri sodišče).

6 Katera alternativna sredstva so za reševanje spora zunaj sodišča na voljo staršem, kadar se ti ne morejo sporazumeti o starševski odgovornosti?

Starša se lahko pri reševanju težav glede izvrševanja starševske odgovornosti obrneta na družinskega mediatorja. Cilj mediacije ni doseči spravo med staršema, ampak omogočiti sklenitev dogovora glede pogojev izvrševanja starševske odgovornosti, s čimer se je mogoče izogniti kakršnim koli konfliktom ali jih vsaj zmanjšati. Vse dogovorjene rešitve pa je treba predložiti sodišču, ki oceni, ali je bila upoštevana otrokova korist.

Če spora ni mogoče tako rešiti, ga je treba predložiti pristojnemu sodišču v postopku prenehanja življenjske skupnosti, razveze zakonske zveze ali postopku v zvezi z varstvom in vzgojo otroka.

7 O katerih vprašanjih v zvezi z otrokom lahko odloča sodnik, če starša zadevo predložita sodišču?

Ločevati je treba med dvema možnostma:

(a) Če se starša ne strinjata o posebno pomembnih vprašanjih, lahko spor predložita sodišču. V takih primerih sodišče predvsem predlaga rešitve, ki so v največjo korist otroka in družinske enote. Če se spor nadaljuje, sodišče podeli pristojnost odločanja o posameznem vprašanju staršu, za katerega meni, da bo verjetneje skrbel za otrokovo korist.

(b) Starša lahko pri sodišču vložita tožbo, v kateri zahtevata odločitev glede pravice do varstva in vzgoje otrok in njihovega prebivališča (običajno, kadar želita starša prenehati življenjsko skupnost). V takem primeru sodišče odloči o:

varstvu in vzgoji otrok, pri čemer je prva izbira skupno varstvo in vzgoja otrok (torej oba starša),

časovni ureditvi in pogojih bivanja pri vsakem staršu,

višini preživitve in na splošno prispevku vsakega od staršev k izdatkom za otrokovo nego, izobraževanje in vzgojo.

Glede na to, da morata starša tudi v primeru prenehanja življenjske skupnosti ali razveze zakonske zveze najpomembnejše odločitve sprejemati skupaj, lahko starša, ki se o posameznem vprašanju ne strinjata, spor predložita sodišču, kot je navedeno v točki (a).

8 Če sodišče odloči, da ima eden od staršev izključno pravico do varstva in vzgoje otroka, ali to pomeni, da odloča o vsem v zvezi z otrokom brez predhodnega posvetovanja z drugim od staršev?

Starš, ki mu je bila dodeljena izključno varstvo in vzgoja otrok, izvršuje starševsko odgovornost sam, razen če sodišče ne odredi drugače. To zlasti pomeni, da lahko zadevni starš sam odloča tudi o nevsakdanjih zadevah.

Vendar pa velja, da tudi, če je bilo izključno varstvo in vzgoja otroka dodeljeno enemu od staršev, morata najpomembnejše odločitve glede otrok (tj. tiste, ki se nanašajo na izobraževanje, vzgojo in zdravje) sprejemati oba starša, razen če je v odločbi o dodelitvi varstva in vzgoje otroka določeno drugače.

Sodniki običajno odločijo, da soglasje starša, ki mu ni bilo dodeljeno varstvo in vzgoja otrok, ni potrebno, če je takšen starš odsoten, ne kaže zanimanja, ni dosegljiv ali se je v preteklosti vedel nasilno ali izvajal zlorabo.

Starš, ki mu ni bilo dodeljeno varstvo in vzgoja otroka, ima pravico in dolžnost spremljati otrokovo izobraževanje, vzgojo in življenjske razmere ter se lahko obrne na sodišče, če meni, da so bile sprejete odločitve, ki so v nasprotju z otrokovo koristjo.

9 Če sodišče odloči, da imata starša skupno pravico do varstva in vzgoje otroka, kaj to pomeni v praksi?

Če se dodeli skupno varstvo in vzgoja otroka, starševsko odgovornost izvršujeta oba starša, ki se morata o usmeritvi otrokovega življenja strinjati ter skupaj sprejemati odločitve o otrokovem izobraževanju, vzgoji, zdravju in izbiri običajnega prebivališča, pri tem pa zagotavljati, da so navedene odločitve v otrokovo korist. Glede vsakodnevnih odločitev pa velja, da starša svojo odgovornost izvršujeta ločeno, in sicer v obdobjih, ko otrok z njima živi.

10 Pri katerem sodišču ali organu je treba vložiti vlogo v zvezi s starševsko odgovornostjo? Katere formalnosti je treba upoštevati in katere dokumente je treba priložiti k vlogi?

Sodišče splošne pristojnosti (*Tribunale ordinario*) je pristojno v vseh postopkih v zvezi z varstvom in vzgojo otrok ter s tem povezanih vprašanj, ki se nanašajo na starševsko odgovornost.

Če se spor nanaša na odvzem ali omejitev starševske odgovornosti ali njeno ponovno vzpostavitev, vendar ne vključuje varstva in vzgoje otrok, je pristojno sodišče za mladoletnike (*Tribunale per i minorenni*).

11 Kateri postopek se pri tem uporablja? Ali je na voljo skrajšani postopek?

Če je vprašanje, ki se nanaša na varstvo in vzgojo otrok ter izvrševanje starševske odgovornosti nad otroki, rojenimi v zakonski zvezi ali življenjski skupnosti, del spora glede prenehanja življenjske skupnosti ali razveze zakonske zveze, se uporablja postopek, ki je naveden v oddelku **Razveza zakonske zveze**.

Sodišče sprejema ukrepe glede varstva in vzgoje otrok ter izvrševanja starševske odgovornosti nad otroki, rojenimi zunaj zakonske zveze, na nejavnem naroku, na podlagi povzetka informacij ter po zaslišanju javnega tožilca in strank; sodišče lahko v nujnem primeru odredi začasne ukrepe v korist otroka.

V obeh primerih lahko sodnik odredi nujne začasne ukrepe za zaščito otrok. Postopki se razlikujejo glede na to, ali se nanašajo na otroke staršev, ki sta sklenila zakonsko zvezo, ali staršev, ki je nista sklenila, vendar je pristojno sodišče v obeh primerih sodišče splošne pristojnosti.

Kot v vseh postopkih, ki se nanašajo na otroke, sodnik zasliši otroka, če je ta star 12 let ali več in če je razsoden.

12 Ali je mogoče dobiti pravno pomoč za kritje stroškov postopka?

Pravno pomoč je mogoče dobiti za kritje stroškov prenehanja življenjske skupnosti, razveze zakonske zveze in postopkov v zvezi z varstvom in vzgojo otrok ter postopkov v zvezi z omejitvijo ali odvzemanjem starševske odgovornosti.

13 Ali je mogoče vložiti pritožbo zoper odločbo o starševski odgovornosti?

Pritožbo zoper odločbo o starševski odgovornosti je mogoče vložiti pri pritožbenem sodišču (*Corte d'Appello* – sodišču druge stopnje).

14 V nekaterih primerih je morda treba pri sodišču ali drugem organu vložiti zahtevek za izvršitev odločbe o starševski odgovornosti. Kateri postopek se pri tem uporablja?

Odločbe sodišča glede starševske odgovornosti so izvršljive.

15 Kaj je treba storiti, da se odločba o starševski odgovornosti, ki jo izda sodišče v drugi državi članici, prizna in izvrši v tej državi članici?

Odločba o starševski odgovornosti, ki jo izda sodišče v drugi državi članici EU, se samodejno prizna. Vendar lahko v skladu z Uredbo (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 vsaka zainteresirana stran vložijo predlog za priznanje ali nepriznanje odločbe.

Zainteresirana stran mora za priznanje odločbe predložiti vlogo za izvršbo pri krajevno pristojnem pritožbenem sodišču. Ko se odločba prizna za izvršljivo, se izvrši pod enakimi pogoji kot veljajo za odločbe, izdane v tej državi članici.

16 Na katero Sodišče v tej državi članici je treba vložiti zahtevek za izpodbijanje priznanja odločbe o starševski odgovornosti, ki jo je izdalo sodišče v drugi državi članici? Kateri postopek se uporablja v teh primerih?

Pristojni pravosodni organ je pritožbeno sodišče s krajevno pristojnostjo (v skladu z nacionalnimi pravili se to nanaša na kraj, kjer se odločba izvršuje).

Uporablja se pravdni postopek, ki se zaključi z ugotovitveno sodbo, zoper katero je mogoče vložiti pritožbo zaradi pravnih vprašanj (*ricorso per cassazione*).

17 Katero pravo se uporablja v postopku o starševski odgovornosti, če otrok ali stranki ne prebivata v tej državi članici ali imata različno državljanstvo?

Ker je Italija ratificirala Haaško konvencijo iz leta 1996, se uporabljajo določbe navedene konvencije. Zato se za priznanje in prenehanje starševske odgovornosti, njeno izvrševanje ter odvzem ali omejitev uporablja pravo države otrokovega običajnega prebivališča.

Zadnja posodobitev: 10/09/2019

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezne kontaktne točke pri Evropski pravosodni mreži, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah ter Evropska komisija ne prevzemata nobene odgovornosti v zvezi z informacijami in podatki v tem dokumentu. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.